

ΣΥΝΕΔΡΙΟ

20 χρόνια Ελληνική Εταιρεία Ενδυμασιολογίας

ΕΝΔΥΜΑ: ΕΡΕΥΝΑ / ΜΟΥΣΕΙΟ / ΘΕΑΤΡΟ
Αντίδωρο στην Ιωάννα Παπαντωνίου

8-10 Δεκεμβρίου 2023
Μουσείο Μπενάκη / Πειραιώς 138
Αμφιθέατρο

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Παρασκευή 8/12/2023 (10:00-20:00)

- 09:00-10:00 Προσέλευση - Εγγραφή
- 10:00-10:30 ΕΝΑΡΞΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ: Καλωσόρισμα - Χαιρετισμοί
- 10:30-11:15 Συνεδρία 1: Ένδυμα & Έρευνα - Μουσείο - Θέατρο: Προσεγγίσεις
Συντονισμός: Δρ. Εσθήρ Σολομών, Επίκουρη Καθηγήτρια Μουσειολογίας,
Τμήμα Εικαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης, Πανεπιστήμιο
Ιωαννίνων
- 10:30-10:45 Δρ. Έλια Πετρίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια Κοινωνικής Ανθρωπολογίας,
Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Ανθρωπολογία της ένδυσης και επιτόπια έρευνα. Ζητήματα θεωρίας και
μεθοδολογίας*
- 10:45-11:00 Ξένια Πολίτου, Επιμελήτρια Συλλογής Νεοελληνικού Πολιτισμού, Μουσείο
Μπενάκη
- Από την αλήθεια του επιμελητή στην αλήθεια των αντικειμένων. Λίγες σκέψεις
για τα ενδυματολογικά σύνολα των μουσειακών συλλογών και εκθέσεων*
- 11:00-11:15 Δρ. Σοφία Παντουβάκη, Καθηγήτρια Ενδυματολογίας, Πανεπιστήμιο Aalto,
Φινλανδία
- Η θεατρική ενδυματολογία ως πεδίο και εργαλείο έρευνας*
- 11:15-11:30 Συζήτηση
- 11:30-12:00 Διάλειμμα
- 12:00-13:00 Συνεδρία 2: Μεθοδολογίες έρευνας και βιογραφίες ενδυμάτων
Συντονισμός: Νάντια Μαχά-Μπιζούμη, Επίκουρη Καθηγήτρια Λαογραφίας
(Λαϊκή Τέχνη), Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

- 12:00-12:15 **Κωνσταντίνα Μπάδα**, Ομότιμη Καθηγήτρια, Κοινωνική Λαογραφία, Τμήμα Ιστορίας Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
- Ανιχνεύοντας ιστορίες, βιογραφίες, σχέσεις ενδυμάτων και κοινωνικών προσώπων: Μια πολύτιμη φορεσιά ως γεγονός, ως παράδοση και μνήμη γυναικών*
- 12:15-12:30 **Δρ. Ευαγγελία Άντζακα**, Λαογράφος, Αρχαιολόγος
- Τα σεγκούνια του Πωγωνίου σε συλλογές και ως οικογενειακά κειμήλια. Από την τυπολογία στη βιογραφία των ενδυμάτων*
- 12:30-12:45 **Δρ. Γιώργος Ναθαναήλ**, Λαογράφος, Ερευνητής
- Από την τοπική στη διεθνή ταυτότητα: Το παράδειγμα του χαβανέζικου πουκάμισου (Aloha shirt)*
- 12:45-13:00 **Βασιλική Κράββα**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ανθρωπολογίας της Κατανάλωσης, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
- Ρούχα που πλένονται, ρούχα που δωρίζονται: Σχέσεις αντίστασης, φροντίδας και εγγύτητας σε ένα υπνωτήριο αστέγων*
- 13:00-13:30 **Συζήτηση**
- 13:30-15:00 **Γεύμα**
- 15:00-16:00 **Συνεδρία 3: Μεταβάσεις στη χρήση, τον χώρο και τον χρόνο**
Συντονισμός: Τάνια Βελίσκου, Ιστορικός-Μουσειολόγος, Επιμελήτρια του Μουσείου Ενδυμασίας του Λυκείου των Ελληνίδων (ΜΕΛΕ)
- 15:00-15:15 **Δρ. Αγγελική Κομποχόλη**, Φιλολόγος, Λαογράφος, Διδάσκουσα στο Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Επικοινωνίας
- Η «εισβολή» του αστικού ενδύματος στον αγροτικό χώρο. Η ετερότητα και η «κοινωνία του Άλλου». Πέντε εθνογραφικές αφηγήσεις από τη Μεσσηνία*
- 15:15-15:30 **Γιάννα Κατσουγκράκη**, Αρχαιολόγος, Υπ. διδάκτωρ Ιστορίας και Εθνολογίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
- Ο «αλατζάς» στην περιοχή της Λακωνίας ως το υλικό στοιχείο της μετάβασης από την αγροτική ενδυματολογία στη δυτική μόδα (τέλη 19ου - αρχές 21ου αι.)*
- 15:30-15:45 **Ελένη Παπαθωμά**, Ιστορικός-Λαογράφος, Επιμελήτρια Μουσείου Νεότερου Ελληνικού Πολιτισμού
- Οδός Πανδρόσου: Από τα αμπατζήδικα και τα τσαρουχάδικα στα αρχαιοπωλεία*

15:45-16:00 **Βενετία Κουτσού**, Λέκτορας Εφαρμογών, Τμήμα Δημιουργικού Σχεδιασμού & Ένδυσης, Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδας
Ελευθερία Στόικου, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Δημιουργικού Σχεδιασμού & Ένδυσης, Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδας

Ανακυκλώνοντας τη μνήμη

16:00-16:30 **Συζήτηση**

16:30-17:00 **Διάλειμμα**

17:00-18.30 **Τιμητική εκδήλωση: «Η Ελληνική Εταιρεία Ενδυμασιολογίας τιμά την Ιωάννα Παπαντωνίου»**

18:30-20:00 **Δεξίωση - Λήξη ημέρας**

Σάββατο 9/12/2023 (10:00-19:30)

10:00-11:00 **Συνεδρία 4: Μόδα και χειροτεχνία**
Συντονισμός: Ξένια Πολίτου, Επιμελήτρια Συλλογής Νεοελληνικού Πολιτισμού, Μουσείο Μπενάκη

10:00-10:15 **Αφροδίτη Ζευγώλη**, Μουσειολόγος-Αρχιονόμος, Υπ. διδάκτωρ Μουσειολογίας, ΕΚΠΑ
Δρ. Αικατερίνη Βλαχάκη, Μουσειολόγος, Αρχιτέκτονας, Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Υπουργείο Πολιτισμού

1960-1970: Μια δεκαετία συνεργειών για την προώθηση της ελληνικής μόδας

10:15-10:30 **Αγγελική Ρουμελιώτη**, Επιμελήτρια Συλλογών του Ιδρύματος Βασίλη Παπαντωνίου

Το ελληνικό ταγάρι: Κατασκευή και χρήση

10:30-10:45 **Μαρία Αναξαγόρα**, Ανώτερη Λειτουργός Οικοτεχνίας / Χειροτεχνίας, Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας, Υφυπουργείο Πολιτισμού Κύπρου

Διατήρηση των χειροτεχνικών πρακτικών συνυφασμένων με το ένδυμα στην Κύπρο: Ο ρόλος της θεσμικής υποστήριξης και σύγχρονες προοπτικές

10:45-11:00 **Δρ. Άννα Μπονάρου**, Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Χειροποίητα ρούχα και αξεσουάρ που παραπέμπουν σε πολυτελείς μάρκες

11:00-11:30 **Συζήτηση**

- 11:30-12:00 **Διάλειμμα**
- 12:00-13:00 **Συνεδρία 5: Τοπικές ταυτότητες και ενδυματολογική κληρονομιά**
Συντονισμός: Τέτη Χατζηνικολάου, Πρόεδρος Ελληνικού Τμήματος ICOM
- 12:00-12:15 **Ευφροσύνη Ριζοπούλου-Ηγουμενίδου, Ιστορικός, Αρχαιολόγος, Ομότιμη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κύπρου**
Νόλη Μωυσή, Ιστορικός, Αρχαιολόγος, Λειτουργός Αρχείου, Παττίχειο Δημοτικό Μουσείο, Ιστορικό Αρχείο και Κέντρο Μελετών Λεμεσού
- Η κυπριακή ενδυμασία ως έκφραση πολιτισμού*
- 12:15-12:30 **Δρ. Νάσα Παταπίου, Ιστορικός-Ερευνήτρια**
- «Σαγιά», «ρουτζιέτι», «δουμπλέτι»: Η ριζοκαρπασίτικη ενδυματολογική κληρονομιά*
- 12:30-12:45 **Μαρία Παρασκευά, Κοινωνική Ανθρωπολόγος, Υπ. διδάκτωρ, Τμήμα Φιλολογίας, Τομέας Βυζαντινής Φιλολογίας και Λαογραφίας, ΕΚΠΑ**
- Η «τζουμπελού»: Τα στάδια εξέλιξής της από αρχοντική ενδυμασία σε τοπική ενδυμασία - σύμβολο του τσακωνικού πολιτισμού*
- 12:45-13:00 **Γιάννης Κωνσταντίνου, Δάσκαλος στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, Χοροδιδάσκαλος, Ερευνητής του παραδοσιακού χορού**
- Η γυναικεία φορεσιά της περιοχής των Κορεστέων της Φλώρινας*
- 13:00-13:30 **Συζήτηση**
- 13:30-15:00 **Γεύμα**
- 15:00-16:00 **Συνεδρία 6: Πολιτικές συλλογής και έκθεσης του ενδύματος στο μουσείο**
Συντονισμός: Δρ. Μάρλεν Μούλιου, Επίκουρη Καθηγήτρια Μουσειολογίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ
- 15:00-15:15 **Μυρσίνη Πήχου, Υπ. διδάκτωρ στο Ινστιτούτο Ιστορίας της Τέχνης, Πανεπιστήμιο Βέρνης**
- Συλλέγοντας το ενδυματολογικό παρόν: Οι «γκαρνταρόμπες» του Ιδρύματος Βασίλη Παπαντωνίου*
- 15:15-15:30 **Δρ. Τατιάνα Κουσουλού, Συντηρήτρια Υφασμάτων Έργων Τέχνης, Υπεύθυνη του Τμήματος στη ΔΣΑΝΜ, Υπουργείο Πολιτισμού**
- Μουσειακή έκθεση ιστορικών ενδυμάτων: Υπάρχει η τέλεια κούκλα;*
- 15:30-15:45 **Μαρκία Λιάπη, Φιλολόγος, Ιστορικός Τέχνης, Υπ. διδάκτωρ Νεοελληνικής Φιλολογίας**

Το ένδυμα ως έκθεμα: Μελετώντας την παρουσία του ενδυματολογικού στον σύγχρονο εικαστικό χώρο

15:45-16:00 **Μέτυ Τσουκάτου**, Ερευνήτρια-Ενδυματολόγος

Η ενδυματολογική πολιτιστική κληρονομιά στην ψηφιακή εποχή. Σχεδιάζοντας ένα ανοικτής πρόσβασης ψηφιακό αρχείο ενδυμάτων και πατρόν

16:00-16:30 **Συζήτηση**

16:30-17:00 **Διάλειμμα**

17:00-17:45 **Συνεδρία 7: Ενδυματολογικές προσεγγίσεις στο αρχαίο δράμα**
Συντονισμός: Σοφία Παντουβάκη, Καθηγήτρια Ενδυματολογίας,
Πανεπιστήμιο Aalto, Φινλανδία

17:00-17:15 **Δρ. Μαρία Μικεδάκη**, Αρχαιολόγος, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια Αρχαίου
Θεάτρου, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η «σκευή» (προσωπείο / κοστούμι) του δούλου στην αρχαία ελληνική κωμωδία

17:15-17:30 **Μαρία Κονομή**, Εικαστικός, Σκηνογράφος-Ενδυματολόγος, Επίκουρη
Καθηγήτρια Σκηνογραφίας-Ενδυματολογίας, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών,
ΕΚΠΑ

Οι ενδυματολογικές προσεγγίσεις του Γιώργου Ζιάκα στις Ικέτιδες (1978) και τις Τρωάδες (1981) του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου: Συλλογικό τραύμα, υλικές δραματοουργίες και ανθρωπολογικές προεκτάσεις

17:30-17:45 **Πλάτων Μαυρομούστακος**, Καθηγητής Θεατρολογίας, Τμήμα
Θεάτρου, Σχολή Καλών Τεχνών, ΑΠΘ

Τι βλέπει, ίσως, η κριτική

17:45-18:00 **Συζήτηση**

18:00-18:15 **Σύντομο διάλειμμα**

18:15-19:00 **Συνεδρία 8: Ερμηνεύοντας το κοστούμι στη σκηνή και την οθόνη**
Συντονισμός: Βασίλης Κοσμόπουλος, Σκηνοθέτης

18:15-18:30 **Δρ. Νικόλαος Αλέτρας**, Μέλος Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού, Τμήμα
Κινηματογράφου, ΑΠΘ

Ζητήματα ενδυματολογίας στο κινηματογραφικό είδος των School Movies. Ανάλυση και ερμηνεία σε σχέση με τη σημασιολογική / συντακτική / πραγματολογική προσέγγιση του Rick Altman

18:30-18:45 **Θάνος Βόβολης**, Σκηνογράφος-Ενδυματολόγος, Assistant Professor, Research-Track Department Head, Theatre Arts and Dance Department, Frances Rich School of Fine and Performing Arts Deree, The American College of Greece

Costume design strategies and the aesthetics of the everyday: Oscillations between clothing and costume in contemporary TV series

18:45-19:00 **Νίκος Σαριδάκης**, Ζωγράφος, Σκηνογράφος, Ενδυματολόγος

Η Μαρία Κάλλας στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου. Νόρμα και Μήδεια: Δυο παραστάσεις όπερας

19:00-19:15 **Συζήτηση - Λήξη ημέρας**

Κυριακή 10/12/2023 (10:00-18:30)

10:00-11:00 **Συνεδρία 9: Πολιτικές διαστάσεις της ένδυσης**
Συντονισμός: Αγγελική Ρουμेलιώτη, Επιμελήτρια Συλλογών του Ιδρύματος Βασίλη Παπαντωνίου

10:00-10:15 **Ελένη Μπίντση**, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος, Λαογραφικό & Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης

Ελληνικά σώματα στη Μακεδονία: Σχόλιο για τη στολή των Μακεδονομάχων

10:15-10:30 **Γιώργος Κόνδης**, Διδάκτωρ Κοινωνικών Επιστημών, Ε.ΔΙ.Π, Σχολή Καλών Τεχνών, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η περί πολιτικής ομιλούσα ενδυμασία στη σύγχρονη Ελλάδα

10:30-10:45 **Δρ. Μαρία Βελιώτη-Γεωργοπούλου**, Κοινωνική Ανθρωπολόγος, Καθηγήτρια Τμήματος Θεατρικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η φουστανέλα του Όθωνα: Ένα πολυσήμαντο ιδεολόγημα

10:45-11:00 **Ειρήνη (Ρένα) Λουτζάκη**, Ανθρωπολόγος του χορού, τ. Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Εργαστήριο Εθνομουσικολογίας & Πολιτισμικής Ανθρωπολογίας, ΕΚΠΑ

Τα ρούχα της διαμαρτυρίας

11.00-11.30 **Συζήτηση**

11.30-12.00 **Διάλειμμα**

12.00-13.00 **Συνεδρία 10: Ενδυματολογικοί συμβολισμοί και αναπαραστάσεις**
Συντονισμός: Μυρσίνη Πήχου, Υπ. διδάκτωρ στο Ινστιτούτο Ιστορίας της

Τέχνης, Πανεπιστήμιο Βέρνης

- 12:00-12:15 **Δρ. Αφροδίτη Κούρια**, Ιστορικός Τέχνης, Ανεξάρτητη Επιμελήτρια Εκθέσεων
Βλέμματα ευρωπαϊών περιηγητριών στις ελληνικές ενδυμασίες (18ος - 19ος αι.)
- 12:15-12:30 **Δρ. Αναστασία (Νάνσυ) Χαρμαντά**, Ερευνήτρια
Τα «κουλουριώτικα» στις μεταξικές γιορτές του Σταδίου: Επιλογές - διαφοροποιήσεις - τυποποιήσεις
- 12:30-12:45 **Νάντια Μαχά-Μπιζούμη**, Επίκουρη Καθηγήτρια Λαογραφίας (Λαϊκή Τέχνη), Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Κοινωνικές και πολιτισμικές αναπαραστάσεις του γήρατος στην παραδοσιακή και σύγχρονη γυναικεία ένδυση
- 12:45-13:00 **Ελένη Λαζαρίδου**, Επικοινωνιολόγος, Σημειολόγος, Καθηγήτρια Ιταλικής Γλώσσας
Οι συνδηλώσεις του μαύρου χρώματος στο ένδυμα
- 13:00-13:30 **Συζήτηση**
- 13:30-15:00 **Γεύμα**
- 15:00-16:00 **Συνεδρία 11: Το κοστούμι ως ορατό και αόρατο θεατρικό στοιχείο Συντονισμός: Πλάτων Μαυρομούστακος**, Καθηγητής Θεατρολογίας, Τμήμα Θεάτρου, Σχολή Καλών Τεχνών, ΑΠΘ
- 15:00-15:15 **Δρ. Παρή Καλαμαρά**, Αρχαιολόγος
Όψεις θεατρικότητας του βυζαντινού ενδύματος
- 15:15-15:30 **Δρ. Ίλια Λακίδου**, Θεατρολόγος, Εργαστηριακό & Διδακτικό Προσωπικό, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, ΕΚΠΑ
Το κοστούμι ως δραματουργικό / σκηνοθετικό στοιχείο: Η εργασία της Clare Bracewell για τις παραστάσεις για παιδιά της θεατρικής ομάδας Patari Project
- 15:30-15:45 **Δρ. Χρυσάνθη Μάντακα**, Σκηνογράφος-Ενδυματολόγος, Διδάκτορας Θεάτρου, Καθηγήτρια Σκηνογραφίας-Ενδυματολογίας, ΑΠΘ
Μοδίστρες και ράφτες του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος: Πρωταγωνίστριες και πρωταγωνιστές ενός «μυστικού και αόρατου θιάσου»
- 15:45-16:00 **Δρ. Παρασκευή Κερτεμελίδου**, Αρχιτέκτων Μουσειολόγος, Επίκουρη Καθηγήτρια στο Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος

«Ερμηνεύοντας» το θεατρικό κοστούμι. Η μόνιμη έκθεση του ιστορικού βεστιαρίου του Κρατικού Θεάτρου Βόρειας Ελλάδος

- 16:00-16:30 **Συζήτηση**
- 16:30-17:00 **Διάλειμμα**
- 17:00-17:45 **Συνεδρία 12: Ερμηνευτικές προσεγγίσεις του ενδύματος στο φυσικό και ψηφιακό περιβάλλον του μουσείου**
Συντονισμός: Έλια Πετρίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- 17:00-17:15 **Νικολέττα Ζυγούρη**, Ιστορικός Msc, Υπ. διδάκτωρ, Επιμελήτρια Συλλογών, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο
- Το χιτώνιο του ιερολοχίτη Κωνσταντίνου Ξενοκράτους. Σύγχρονες καλλιτεχνικές εκθεσιακές προσεγγίσεις ενός μοναδικού κειμηλίου του 19ου αι.*
- 17:15-17:30 **Τάνια Βελίσκου**, Ιστορικός-Μουσειολόγος, Επιμελήτρια του Μουσείου Ενδυμασίας του Λυκείου των Ελληνίδων (ΜΕΛΕ)
Ηλέκτρα Σταμπούλου, Εικαστικός-Ερευνήτρια, Υπ. διδάκτωρ Α.Σ.Κ.Τ.
- Η μυρωδιά του ενδεδυμένου σώματος: Σύγχρονες επιμελητικές πρακτικές και οι σχέσεις μεταξύ οσφρητικών ερεθισμάτων, ενδύματος και μουσειακού χώρου*
- 17:30-17:45 **Κασσιανή Πλατή**, Μουσειολόγος, Υπ. διδάκτωρ Λαογραφίας ΕΚΠΑ, Υπεύθυνη Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, Ίδρυμα Βασίλη Παπαντωνίου
- Παιχνίδια μόδας*
- 17.45-18.00 **Συζήτηση**
- 18.00-18.30 **Λήξη Συνεδρίου: Συμπεράσματα**